

Istorija rodo, jog Klaipėda per amžius buvo miestas, kuriame tarpo daugelio tautų kultūros ir darė įtaką viena kitai. Tautinį identitetą mes įsiurbėme kartu su motinos pienu, bet neužsidarėme savaime kiute, esame atviri pasaulio vėjams ir dabar, nes pažindami kitus, geriau pažįstame ir save. Pabandėme pasižvalgyti, kuo gyvena mūsų miestą savu vadinantys kitataučiai, kuo esame vieni kitiems įdomūs ir savi.

Ivona
ŽIEMYTĖ
ivona@ve.lt

Kultūrų mainai

Uostamiestyje turime 10 bendruomenių - latvių, žydų, lenkų, totorių, azerbaidžaniečių, armėnų, vokiečių, ukrainiečių, rusų, baltarusių, susibūrusių po Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centro stogu. Centro vadovė Jelena Butkevičienė sakė, jog savo veiklą dauguma bendrijų pradėjo 1990-1994 metais, kai tik Lietuva atgavo nepriklausomybę, norėdamos išryškinti, pabrėžti ir išlaikyti savo identitetą. Mieste yra ir gruzinų, romų bei graikų, tačiau jie dar nesusivienijo į bendruomenes, gal jų yra per mažai. Bet ateityje turėtų atsirasti naujų bendruomenių.

Centre renkasi įvairaus amžiaus žmonės, pasipuošę tautiniais drabužiais, ir vos telpa į mažą salę, nes bendrijos nuosirdžiai kviečiasi viena kitą. Koncertams, parodomis žmonės pasirenka ir kitas erdves - koncertų sales, bibliotekas, parkus.

Jelena sakė, kad kiekvienai tautai labai svarbios datos - holokausto, genocido, ir joms skiriama daug dėmesio. Kultūriniai ryšiai skleidžiasi per literatūrą, meną, tautodailę, istorinį bei kulinarinį paveldą.

Į svečius pas musulmonų bendruomenės atvyksta žmonės iš Egipto, Jungtinių Arabų Emyratų, kartu skaito Koraną, atskleidžia savas tradicijas.

Itin domiuosi lietuvišku folkloru ir senoviniais baltų papročiais, apeigomis. Lietuvių muzikos ir dainų struktūra skiriasi nuo armėniškų. Armėnų muzika persunkta liūdesio, ilgesio ir skausmo

NARA STEPANIAN, pianistė

Pažinimo versmės beribės. Sakoma, kad dainoje susitinka ir kalbasi išėjusios, esamos ir būsimos kartos; galėtum pasakyti, jog, kartu dainuodamos, susitinka ir tautos.

Centre vyksta lietuvių kalbos mo-

MUZIKA. "Kalbėdami skirtingomis kalbomis, mes taip pat girdime ypatingą jų muziką. Svarbiausia - kalbėtis širdimi", - sakė armėnų bendruomenės atstovė Nara Stepanian.

Eriklis JANKUSKIS nuotr.

Tautų vainikas - žiedai be spyglių

kymai, Kristijono Donelaičio ir kitų klasikų kūriniui skaitoti originalo kalba. Vienas mėgstamiausių renginių - Meilės, šeimos ir ištikimybės vakaras. Visada mago pasidomėti, kaip dega kaimynų laužas, ar skaisti ugnis šviečia, ar dūmai kylą, tad pakalbino me keletą bendruomenių atstovus.

Šiandien dažnai koncertuoja su jaunomis klaipėdiečių smuikininke ir fleitininke, taip pat muzikuoja Vilniuje, Kaune bei daugelyje kultūrinių miesto renginių. Ji atfeka įvairių tautų kompozitorių kūrinius, taip pat Čiurlionio, Dvariono. Pasikapčiusi po mažai žinomų garsių kompozitorių partitūras ji atranda ne tik sau, bet ir klausytojams labai įdomių kūrinių, tai plečia erudiciją.

Į Klaipėdą su vyru ji atvažiuo paskui savo dukrą, ištėkėjusią už lietuvių, palikę erdvę butą Jerevano centre. Jau po savaitės susitiko su lietuvių kalbos mokytoja, ir kalbos vingrybių mokėsi iki išsekimo, per parą išmoktavo po 40 naujų žodžių, o absoliuti klausė padėjo greit tai įsiminti ir kalbėti be akcento.

Kas vienija
Armėnų bendruomenės atstovė, pianistė, tarptautinių konkursų laureatė, garsaus profesoriaus Georgo Saradževo mokinė Nara Stepanian

"Vos atvykusi susibūriavau su menininkais, Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro solistais ir netgi su talentingais jų vaikais. Pasakysiu, jog klasikinės muzikos pasaulio atstovai

ir Jerevane, ir Vilniuje anaipol nesklendi prabangoje. O kad pasiektumei meistriskumo viršūnes, reikia dirbti valandų valandas iki susimeti į kuprą", - nelinksmą gaida pasigirdo Naros balse.

Pianistė itin domisi lietuvišku folkloru ir senoviniais baltų papročiais, apeigomis. Ji sakė, kad mūsų muzikos ir dainų struktūra skiriasi nuo armėniškų. Armėnų muzika persunkta liūdesio, ilgesio ir skausmo, nes tautą nuolat naikino svetimi - turkai, persai.

"Aš Jerevane susipažinau su dviem lietuvišiomis, 20 metų ten gyvenančiomis kultūros darbuotojomis. Jos sako, kad lietuvių istorija taip pat vertė išgyventi tremtis, žudymus, tačiau armėnų kraujuje slypi ta giluminė tragizmo pajauta, pessimizmas, minoras. Mus tėvai taip augino, kad bijotume, kad reikia gintis, saugoti savo kultūrą, kad išliktų nacija.

Tautų vainikas - žiedai be spyglių

7

Pas mus didesnė teritorija, bet armėnų mažiau nei lietuvių. Man labai svarbu išsaugoti savo kalbą, nes joje dažnai vartojami rusiški žodžiai, o jus stengiatės išsaugoti kalbos grynumą. Žentas man prisakė su anūkėlėmis kalbėti tik lietuviškai arba tik armėniškai, be svetimybų, ir aš jo nuostata labai gerbiu", - sakė pianistė.

Anot jos, armėnai turi panašią į Žolines šventę, kuri vadinasi Vynuogynų palaiminimas, ir tik po jos vynuogės prinoksta, tuomet spaudžiama vynai, daromi saldumynai. Senais laikais žmonės kaimuose eidavo į bažnyčią atlikti ritualų, o paskui linksminosi. Sovietmečiu ši šventė buvo draudžiama. Vėlykos Armėnijoje švenčiamos tuo pačiu laiku, kaip ir katalikiškos, dažomi miargučiai. Moterys prispaudžia tankia kojine prie kiaušinio gyvą augalą, ir meta į verdantį vandenį. Kūčių armėnai nešvenčia.

Dar yra švenčiama Aplėjimo vandeniui šventė praėjus 90 dienų po Velykų - kad visa muskaidrėtų, būtų prakalinti. Nelaukiant gatvėje tave apilsi pro namų ar autobuso langą, o jaunimas visai įsisiūta.

Viena iš seniausių armėnų tradicijų - ertulio ar gerdžio aukojimas šalia bažnyčios per religines šventes. Vestuvėse piršlys nekarianas, nes jo išvis nėra, jaunojo tėvai eina pas merginos gimdytojus susipažinti. Tada jaunėji susižieduoja ir susižada. Seniau buvo įprasta slėpti nuotokas kaimo ir šalia kosmetika ir re-

prašydavo išpirkti jų seserį - suvenyrais, skanėstais, vaisiais.

☐ MAINAI. "Skirtingų bendruomenių draugystė daro gyvenimą linksmesnį ir įdomesnį", - sakė azerbaidžianietė Rana Mammadova.

armėnai dauguma buvo labai turtingi, o turkių vyriausybė nenorėjo, kad jų žemėje gyvenusi svetima tauta stiprėtų ir įgautų didelės įtakos. Ir manyta, kad armėnai turi daug ginklų. Pirmiausia pradėti žudyti armėnų inteligentai, kompozitoriai - tautos galva, o paskui jau ir kiti, išžudyti 3 milijonai. Kai pasilutintį kartą Nara buvo Jerevane, rado 1905 metais gimusio senelio istorinius užrašus, kuris, būdamas dešimtmėtis, nuikiai išiminė tu laiku įvykius. Įdo-

kur vyko masinės žudynės, niekas negyvena, plyti stepės.

na. Ji sakė, jog azerbaidžianiečiai, kurių Klaipėdoje yra apie 70, dar neįkūrė bendrijos, iki 1990 metų, palaikė vienas kitą varge ir džiaugsmu, burdavosi į nacionalines šventes, vaikai kartu žaidavo.

Ranai labai įdomi yra krikščioniška kultūra ir pasaulėžiūra, į ją žiūri pagarbiai, ir mato, su koku malonumu lietuviai į savo sambūrius kviečiasi azerbaidžianiečius. Beje, pastarieji taip pat rašo lotynškos abėcėlės raidėmis.

"Lietuvių ir rusiškos esminės vertybės nesiskiria. Džiaugiamės išgyvenę naujus potyrius, šį valgalį, norime ir patys pasirodyti. Šį pavasarį visus pakvietėme į savo tautinę pavasario sugrįžimo, gamtos atgimimo šventę "Novruz bairami". Prieš šventę žmonės iššveičia kiemus ir namus, juose įsižiebė žvakutės, papuošia žali grūdų ūgliai, kurių būtinai turi būti ant kiekvieno stalo. Apšivalius dvasia, vyksta liaudies vaikštynės.

Kaip ir jūs, švenčiame Nepriklausomybės dieną, Solidarumo dieną. Mūsų bendrija palaiko stiprų ryšį su išėjusiais iš Azerbaidžano, pakidusiais po visą pasaulį", - sakė Rana, pasidžiaugusi, jog bendrija laimėjo projektą atidaryti sekmadieninę mokyklą savo vaikams, idant prartintų juos prie turtingos azerbaidžianietiškos kultūros. Rana turi viltį, kad ateityje kuriami Lietuvos miestų išaugs mečetės, suklestės tautiniai amatai, ir mūsų visų akis džiugins unikalūs kilimų raštai.

"Aš galvoju, kad bendravimas su kitomis kultūromis daro gyvenimą nuostabesnę, pozityvesnę", - baigė pokalbį Rana.

gryną kitos tautybės atstovą, atsakiau, jog negalėtume labai aiškiai identifikuoti ir apibrėžti, nebent pagal genetinį kodą šiuos dalykus atskirtum, bet iš tikrųjų šiandien Europa tiek sumaišyta, kad daugiausia mūsų patį apsisprendimas yra, kokiai etninei grupei priklausome", - sakė istorikas.

Takoskyra tarp gėrio ir blogio

Paklausėme etnologo Liberto Klimkos, kokias neišdildomas žymes mūsų gyvenimo, mąstymo, papročiuose įspaudė kitataučiai, ką vieni iš kitų perėmėme.

"Iš tikrųjų yra kas pasiskolinta iš kitataučių. Gal pradėjome nuo valgių, kurių daug "atejo" su tautinėmis bendrijomis. Su totoriais - svogūnai, koldūnai, pamėgome karaimų kibinai. Ko gero, mūsų mėgstamas "cepelinus" sugalvojo žydų karčiamininkai. Perėmėme kai kurias spalvingas drabužių detales iš kairnyų. Lenkų deriniai mūsų akiai ne tokie priimtini. Klaipėdos kraštas, aišku, iš prūsų, vokiečių perėmė gilius, santūrias spalvas. Rytų lietuvių vartoja nemažai slavų žodžių - "pegius", "petelnė", "portkė". Iš prūsų, vokiečių pasigavome žodžius "kugelis", "baumkuchenai", o dabar mes jį eksportuojame į Vokietiją.

Suvalkijoje yra žinomas paprotys, rodos, atėjęs iš Volokietijos - švyti vedžioti arba į šokdinti. Kartais net sunku atskirti, ar tai musiški, ar pasiskolintas paprotys.

Kalbėti su kaimynų ju kalba - padarumo dalykas

"Labai daug tautinių bendruomenių Klaipėdoje yra buvę, bet turbūt gausiausia jų buvo XVII amžiuje, nors galima pabrėžti dar ir XVIII amžių", - sakė istorikas Artūras Banabylis.

Pasak jo, Klaipėdos istorijoje pėdsaką, be lietuvių ir vokiečių, paliko austrai, prancūzų pabėgėliai hugenotai, dėl savo religinių įsitikinimų savo tėvynę palikę škotai, na, ir eko-

rie čia turėjo pakankamai daug interesų. Negalima būtų nutylėti ir lenkų, olandų grupių, apie kurias turima mažai duomenų. Tai, ką jos paliko, atsispindi miesto konfesiniame paveldė: anglai paliko anglikonų bažnyčią, škotai, prancūzų hugenotai buvo reformatorių bažnyčios pradininkai. Kitos tautos prisitaikė prie konfesinių realių. Paskui - polkario katilas, kuris iš esmės čia atnešė niekada nebuvusią tautinių mažumą.

ke geru dalintis. Pavyzdžiui, klumpės pirmiausia pasirodė Žemaitijoje, kaip ir verpimo ratelis, nes žemaičiai buvo modernesni ir atviresni pasauliui. O Aukštaitijoje ilgai dar verpė su verpstėmis. Iš kaimo žmonių mačiau labai daug gražių sugyvenimo pavyzdžių, tarkime, su žydais, nes kaimo valstiečiai nenorėjo verstis prekyba arba laikyti karčemas. Labai senais laikais net į ugrofinių tautas, į Šiaurę, Estiją nukelėiavo

77

Kai patyriau, su kokia pagarba su mumis bendrauja kaimynai lietuviai, nors nemokėjome kalbos, po kurio laiko širdies gilumoje pasijutau truputį esanti lietuvė. Ir jau nenorėčiau niekur išvažiuoti

RANA, Azerbaidžano bendruomenės atstovė

Nacionaliniai valgiai - ne tik šašlykai, bet kartu su višta verdamai įvairūs grūdai, įseina tarsi minkšta masė, tarsi želė. Saldumynai gaminami su daugybe sviesto. Geriamas panašus ir rūgštinis rūgštukas gėrimas mazoni. Brendžio kolybė ir skoni nulemia tai, kiek jis išlaikytas riešutmedžio statinėje - 20 ar 50 metų.

Arčiau dangaus

Nara su šeima Klaipėdoje melžiasi Kristaus Karaliaus bažnyčioje, nes jie yra krikščionys, ir nemato didelio skirtumo. Armėnų bažnyčios yra tik Rijoje ir Taline.

Armėnų valstybinė bažnyčia - seniausia pasaulyje. Jau 9-10 amžiuje buvo pastatytos bažnyčios, Taveo vienuolynas Armėnijos pietuose. Bažnyčiose senovėje žmonės slėpėsi nuo priešų persekiojimo ir net gyveno.

"Mūsų pačiose seniausiose bažnyčiose yra kupolai su angomis skliautuose, bet kai žiūri iš apačios, jų nematyti. Prie altoriaus yra, atrodo, maždaug, bet pro ją laisvai tilpdavo žmonės ir, patekę į sienos gilumą, pakildavo iki kupolo, kur būdavo įrengtos slėptuvės", - sakė moteris, kuriai seni žmonės pasakojo, esą Turkijos teritorijoje gyvenę

Kasdienybės šviesa

"Buvome pasikvietę žinomų menininkų iš Armėnijos ir Lietuvos, mus aplankė aktorius Regimantas Adomaitis. Jis pasidalino prisiminimais, kaip filmavosi Armėnijoje ekonominės blokados laikais 1990-1991 metais, kai pas mus nebuvo nei elektros, nei dujų. Jis miegodavo su palta ir lėtai, parduotuvėse buvo tik geltonai žalios duonos, tad armėnai jam nešdavo kas ką turėjo, išsivirę ant sauso spirito. Išdavo automobilio akumuliatorių, kad namuose būtų kiek šviesos, nes net žvakės buvo blogos, greit užgesdavo. Mano seseriai tuo metu gimė dukrelė, tai grindis po jos lova sildė įkaitintais akmenimis", - prisimena moteris.

Nara sako, kad Klaipėdoje gyvena apie 150 armėnų, gal prieš dešimtmetį buvo atidaryta sekmadieninė mokykla vaikams mokytis gimtosios kalbos. O universali muzikos kalba suartina juos su kitų bendruomenių vaikais ir be žodžių.

Kas gyvenimą daro nuostabų

Azerbaidžianiečių bendruomenės atstovė Rana Mammadova, daug metų vienoje Klaipėdos mokyklų

☐ ŠVENTĖ. Azerbaidžianiečių šokiai ugningi, o liaudies dainos apie meilę - linksmos.

"Mes esame labai mažai ištyrinėję miesto kultūrą, nes per visą XX amžių nerinkta lietuvių istoriografija, o ypač daug dėmesio buvo skiriama etniniam pradui arba lietuviškumui. Manytum, kad miesto žmonės iš tikrųjų turėjo labai glaudžius santykius. Aš pats esu kilęs iš senos Didžiosios Lietuvos miestelių giminės, ir šiandien mokau keletą užsienio kalbų, nes tai buvo padarumo dalykas. Užėjęs pas kitos tautybės kaimyną pasveikindavai jo gimtąja kalba, o jis atėjęs į tavo namus, kalbėjo tavąja.

Taigi tie kultūriniai ryšiai labai tampa, ir kai manęs paklausė, ar galėčiau parodyti gryną lietuvių ar

kai kurie mūsų žodžiai, reikiantys žemdirbystės įrankius. Vadinasi, mes šiaurines tautas esame pamokę žemdirbystės, o jie mus - medžioklės, ir kai kurie ginklų pavadinimai yra ugrofinių kilmės. Taigi nėra blogai, kad gyvename su kitais. Gal kiek keblumų būdavo su čigonais, nes jie vagilavo. Bet Užgavėnių metu persirengėliai nepiktai, su švelniu humoru vaizduodavo žydelius bei čigonus. Tikrai nebuvoime pikti, mūsų tautoje visada pakaldavo ir užuojautos, ir žmonės seniau mokojo atskirti, kas yra gera ir kas bloga, - ta takoskyra labai ryški, todėl ir elgiamasi buvo atitinkamai", - sakė etnologas.